

5085

I 92778

4. 271-
1934

SP, 6180

ERIK VON BARKH
F. R. Kreuzweid d. m.

PAUL PINNA
NIZZI MÖLLER
AGATH. LÜDIG

ester.

№ 1

NOVEMBER

1934

AREM

TEATER

LAVAKUNSTI JA -KIRJANDUSE KUUKIRI

PEATOIMETAJA: PAUL OLAK

Toimetuse liikmed: A. Adson, O. Aloe, Ed. Hubel,
H. Kompus, V. Mettus, Fr. Põldroos

Tegev- ja vastutav toimetaja: Ed. Reining

Jumub üks kord kuus, välja arvatud juuni, juuli ja august
Aastakäik Kr. 2.—

Üksik number

25

sent

Toimetuse aadress: Tallinn, postkast 357

SISUKORD:

Toimetuselt	Lhk. 3
M. Under — Pühendus teatrile	„ 4
H. Kompus — Teatri osa rahvusliku kul- tuuri ehituses	„ 5
J. Aavik — Teatri keel	„ 8
L. Soonberg — Teater ja publik	„ 10
E. Viskel — Tema suur teatrilpettumus	„ 12
M. R. — Marie Türk — 20 aastat lavaloo- mingut	„ 15
„Estonia“	„ 16
„Vanemuine“	„ 20
„Draamastuudio teater“	„ 22
„Töölisteater“	„ 25
„Endla“	„ 27
„Ugala“	„ 28
„Narva teater“	„ 30

Kaas ja sisellustused Peet Arenilt

Väljaandja Eesti Kutseliste Teatritegelaste Ühing, Tallinn, Kunstihoone

TALLINNA I HARU-
RAAMATUKOGU

SAATEKS

Käesoleva numbriga alustab lavakunsti ja kirjanduse ajakiri „Teater“ oma esimest aastakäiku.

Eesti teatrikunst on viimaseil aastakümneil, eriti iseseisvuse aastail, teinud suuri edusamme ja saavutanud märkimisväärse taseme. Meie näitekirjandus on annud küpseid teoseid, mille levik ja menu on ulatunud naabermaadessegi; meil on näitlejaid ja lavastajaid, kellele võime olla õigusega uhked. Rahva laialdasimate kihtide elav ja süüra osavõtt teatrüritustist on kinnituseks, et meie rahvas armastab teatrit. Meil on seitse kutselist teatrit ja sadu asjaarmastajate näitekoondusi.

Ometi puudub meil ajakiri, kus teatriküsimused leiaksid ulatuslikku ja igakülgset käsitelamist. Ajakirjandus, mis iseseisvuse aastaist on suurel määral rakendunud jooksvate päevahuviliste küsimuste valgustamisele, ei omista teatriküsimustele enam erilist tähelepanu; veel vähem teevad seda meie vähesed kirjanduse- ja kunstiajakirjad.

Kuid lavakunst ja -kirjandus on väga laialdane kultuuriala. Siia kuulub rida distsipliine ja oskusteadusi, mis alatasa arenevad ja täienevad. Kõigil, kes on seotud teatrüritustega, on hädavajaline olla teadlik lavakunsti tänapäeva nõudeis ja arenemissuundades. On lahendustnõudvalt tõusnud päevakorrale meie oma teatri probleem.

Ajakiri „Teater“ on tagasihoidlik üritus püüda täita seda lünka. See on katse koondada kõiki kutselisi teatreid üle maa ühise ajakirja ümber, võimaldada neil reklaamida seal oma jooksvat tööd ja ühtlasi anda kõigile huvitatuile ajakirja veergudel ruumi teatrisse ja näitekirjandusse puutuvate küsimuste arutlemiseks.

Ajakiri on määratud ühel ajal teatritegelasile ja teatripublikule. Sellest teatud mitmekesisus sisus. Kahjuks puuduvad meil oma kogemused ja eeskujud sellase ajakirja sisuliseks ja tehniliseks toimetamiseks. Sõltuvalt sellest on võimalikud otsingud oma ilme leidmiseks. Piiratud ainelised võimalused tingivad esialgu ajakirja lihtsa välimuse ja väikese kausta, kuid väljaandjad loodavad, et kui nad suudavad oma ajakirjaga haarata teatritegelaste ja teatripubliku laialdasi hulki ja soetada endale kindlad lugejad-tellijad, võimaldab neil järgmisel aastal tunduvalt tõsta ajakirja välist ilu, pildirikkust ja sisulist väärtust.

Tallinnas, novembrikuus, 1934.

Toimetus.

PÜHENDUS TEATRILE

MARIE UNDER

*On ukсед pärani ja koda valgust täis,
Käes pühitsuse tund, on aland pidu;
On tulnud see, kes ikka truult käis,
On liitunud õhutades noorte rõõmsaid ridu:
Et jätta väljas vaenu kitsaid ringe,
Üksmeeles mälestades avardada hinge.*

*Ei üksi ilumeel, ka elutung
Ja vabadusekirg, mis põlvi kestis,
Et kaitstud oleks habras kunstipung,
Need kivid kivi peale visalt tõstis.
Kõik takistused tuld vaid heitsid tõrva,
Et o m a d helid rõõmustaksid kõrva.*

*Siin ühte köitnud meid on helinate paelad,
Siin tähtsal tunnil rahva tahtmisest
End sirgu ajand murest rõhut kaelad:
Siin kõland kindlalt võimas manifest.
Jah, üle maa on tulnud kokku süia,
Et jälle kinnitusi koju viia.*

*Ja kui seal teisel poolel kerkind vaheriie,
Kust peeglist paistnud meile o m a palg,
Sealt vastu kajand e n d a valuhüüie,
Tõerada komistelles otsind oma jalg.
Ja miks see nõnda haarand meie südant?
Eks oma hea ja halb seal võitlust pidand.*

*Mäed merest tõusnud, sügavusest pärit
On kõrgused, ja mullas ladva juur.
Me inimsaatust näinud valust närit,
Ja eksimustest kasvand sangar suur.
Alt otsimuste umbseid rabakääre
Tee äkki puhtalt kerkib lunastuse ääre.*

*Näokatte tagant elu kummitusi
Tükk-tükilt kokkudes me lahti harutand
Ja sureliku maiseid ummistusi
Me hinge pidades kaaskannatand
Kurbmängus — kuna selle kaksikõde
Komöödia on kannud naervat tõde.*

*Kui veerandsajandi eest heidet külv
Nüüd juba sirutamas sitkeid kõrsi kikki,
Siis tuleviku eest kui nihkuks pilv,
Et paistab helgeid lõikuspäevi pikki.
Üks jalg veel peatub kevadsõõris rõõsas,
Ju teine astub suve kuldses lõõsas.*

*Mõnd kodakondset varjab kalmu hingus:
Töö kisti kätest, sõnad soojalt suust;
Kuid nende hoog, see pakitseb veel lingus,
Me kinni nende tööst kui käsipuust.
Siis kummardugem nende haa poole —
On kustund ihu, aga vaim ei koole.*

*Siht paistab ligi, kuid on ikka kaugel,
See parem nü. Saab muidu otsa tee.
Ja kuigi kärsitus on kipitamas laugel,
See ihk ja tung ja püüd — õnn ongi see.
Et saavutus ei kitsuks kammistavaks võrguks —
Soov veres kohisegu: jäägem erguks.*

TEATRI OSA RAHVUSLIKU KULTUURI EHTUSES

HANNO KOMPUS

Sellest polegi kulunud palju aega, vaid mõni lühike aasta, kui nende ridade kirjutaja, küll kõnes ja kirjas, küll juhuslikus vestluses, väitis rahvusliku kultuurprogrammi vajadust. See programm, lühidalt kokkuvõetuna, sisaldas kolm punkti:

1) rahvusliku uusloomingu lähtekohaks rahvaloomingu vaim;

2) avarama kande- ja kõlapinna võitmiseks kultuurisaavutuste vahetus hõimrahvastega ning kaugemas perspektiivis liitumine turaani liikumisega;

3) teineteisest „mööda“ töötamise vältimiseks ning erialade taotluste koordineerimiseks ja tulemuste orgaanilise kasvu saavutamiseks ühise, tervikulise kultuurfondi loomine.

Teadagi, see polnud kuidagi mõni privaatne sepitsus, vaid kõigi nende ühine tõekspidamine, kes uskusid meie „omakultuuri“ taotluste vajalikkusest ja viljakusest.

Mida ütlesid kriitikud?

Esimese punkti vastu leiutati põlastav, mõnitav lentsõna „pastlakultuur“. Teisele punktile reageerisid karikaturistid, möönan meeleldi, lõbusate ja üsna vaimukategi karikatuuridega, kuigi need ei ilmutanud just kaugelenägelisust. Kolmas punkt näis enne muid leidvat vastuvõtmist ja osalist toetust Tallinna Kunstiklubi asutamise näol; tegelikult see aga muutus peagi koostöö foorumist materduste nurgataguseks.

Tänapäeval on toonased „pastlakultuuri“ ründajad moondunud võib-

olla kärarikkaimaiks rahvuslikkuse deklamaatoreiks, kes ehivad end esirinna-meeste nimbusega. Asjalikule tööle sellest pole tulu. E d a s i v i i b vaid rahulik-endastmõistetav eneseusaldus paaris enesekriitikaga.

Niisugune eneseusaldus hindab positiivsena enesetunnetuse allikana rahvaloomingu päruseid: võltsimatuimal kujul siin peaks avalduma eestlase mõtteviis ja tundealaad, ilumeel ja maailmavaade, hoiak ning rüht. Niisugune eneseusaldus oskab ka väärikusega otsida ja pakkuda ning pidada sõprust, võtta ja anda kinke, saada ja saata sugemeid oma salve, resp. salvest, ilma enesealavääristusega ja ilma eneseülitusega; see kõik on talle vaid enesetäiendamise, eneseavardamine. Niisugune eneseusaldus ei põlga ega kardata kunagi koostööd samasihiliste püüetega teistel elualadel: eneseteostus tugevas, ühises voolus on avaram ja rikkam kui tuhandes hargnevas nires.

Lühidalt: enesekriitikaga selgitatud eneseusaldus teadlikult asub eespool skitseeritud programmi alusele rahvusliku kultuuri ehitusel. Sest mis on siis ühe rahva, ühe rahvuse kultuur muud kui selle rahvuse eneseteostus, enesetunnetus, eneseavardamine?

Ja teater?

Teatris küll tohime näha ühe rahva kultuuri, ühe rahva elu võrdkuju: teater kehastab rahva esindajaid, mehi ja naisi; teater kajastab ühiskondlikke olukordi; teater virgutab ja avardab mõtte- ja tundemaailma esitades ka võõraid autoreid.

Ent mis tuleb teha teatril, et olla võrdkujuna ehtne, aus ja võltsimatu?

Kirjanduslis-dramaatilise loomingu vahendajana lavakunst on reprodutseeriv. Niikaugale kui teatri mängukava koosneb oma kirjanike teoseist, sedavõrd, kui need kirjanikud on tabanud oma rahvuse vaimu- ja

hingelaadi, niikaugale ja seevõrra teater eo ipso on rahvuslik; mitte ainult väliselt ilmet, vaid ka oma olulisimas, näitleja loomingu, näitleja inimkujutamise kunstis: pole mõeldav, et näitleja, see hell resonator, kelle töö seisab etendatava teose üldmõtte ja iga üksiku lause lahtimõistatamises ja mõtestamises, kehastamises ja kõlastamises, liiati näitejuhi ja sageli ka autori enda kontrolli all, võiks oluliselt minna kõrvale kirjaniku intensioonidest.

Näitleja pole ometi mingi neutraalne instrument, vaid elav inimene, isiksus, kes on võrsunud samast rahvuslikust rüpest, kust kõik teisedki rahvuse liikmed; tema aru ja süda on tehtud samast ainest kui autori ja publiku aru ja süda. Kuidas nad ei peaks leidma „ühist keelt“? Kas on mõeldav, et ühegi muu rahvuse näitlejad võiksid kehastada Kitzbergi „Püve talus“ nii nagu see sünnib eesti laval?

Millegipärast aga arvatakse eesti näitlejast, et ta on lootusetult takerdunud võõraste eeskujude kammitssasse, et välismaiste autorite mängimine teda tagasipöördmatult on võõrutanud ta rahvuslikust omapärasusest. Arvesse võivad tulla vaid saksa ja vene oletatavad mõjutused. Ja nüüd tuletatagu meele ja võrreldagu Estonia ansambli ja saksa näitlejate esinemist (Tallinnas joosnud helifilmis) Pagnoli „Kaugetes rannades“ ja „Fannys“; kas eesti näitlejate mäng oli prantsusepärasem sakslaste omast, on tarbetu küsimus; kuid et see oli hoopis midagi muud kui saksa rahvusvahelise nimega näitlejate esinemine, selle kohta pole kaht arvamist. Eesti näitleja käsitleb prantsuse või ükskõik millise võõrrahva autorit aga ka teisiti kui vene näitleja, nagu oleme võinud näha Riia vene näitetrupi esinemistest teoseist mida ka eesti lavadel on mängitud. Pinna käis Kivi „Nõmmekingseppade“ eesti lavale

tuleku puhul Helsingis Teuvo Puro Eskot vaatamas, kuid sellest hoolimata oli Pinna Esko teine kui Puro oma, nagu võisime veenduda Puro külaskäigu puhul selle osaga Tallinas.

See kõik tähendab seda, et eesti näitleja, vastupidi teistele oletustele, jääb eestipäraseks ka võõrrahvustest autorite teoste ettekandmisel. See tähendab seda, et kartus, nagu võõrduks eesti näitleja rahvuslikust omapärasusest, kui ta mängib välismaist autorit, on liialdatud, kuigi pole salata, et pidev tegutsemine oma autoritega kahtlemata seda omapärasust süvendab. See tähendab seda, et me peame oma näitlejat usaldama — ka see on enesesusaldus.

Seda oleks ütelda eesti näitleja praktilisest lava loomingu küsimuse puhul, kas see on rahvuslik või mitte. Ta on seda. Kui see rahvuslikkus, see „midagi muud“, mis teda eraldab teistest rahvustest näitlejate laadist, siinamaale on defineerimata, siis see on pigem defineerijate mannetus, aga mitte eesti näitleja puudus ja süü.

Söödis ongi just eesti teatri teooria. Me ei tea, milliseid sugemeid võiks pakkuda eesti näitekunsti omapärasuse süvendamise protsessis teatraalsuse elemendi väljakoormine rahvalauludest, -mängudest, -tantsudest, -kombeist. Millised dramaatilised motiivid ootavad seal avastajat? Millised maskid (mardi- ja kadrisanditamistes) olid eelistatud ning võiksid meile saada viljakaiks tegureiks? Millised miimilised võt-

ted puhkavad seal kasutamata? Nende kättesaadavaks tegemine teatri praktikule on filoloogilis-folkloristliku uurimise ülesanne. Selle ainesliku teaduslik-kriitiline sõelumine annab teadlikule näitlejale kätte vähimasti kriitilise peegli — enesesusaldusega vajaliselt paarituma pidava enesekriitika.

Näitleja võimsaimad vahendeid on kõne, s. o. nii leksikaalselt kui ka grammatiliselt ja foneetiliselt fikseeritud keel. Näitleja kõnelise ehtsuse, aususe ja võltsimatuse eelduseks on õige ja puhas keel ning selle häälde. Selle kättetoimetamine on kooli ülesanne. Seni kui kool seda ei tee, peab muidugi teater püüdma selle eest hoolitseda, nii kuidas ta oskab ning jaksab.

Näitleja ning ühes sellega ka publiku hingeelulise ulatuse, kujutluse ning kujundusvõime kasvatamise ning arenduse jaoks kaugemale meie oma autorite poolt nõutavast ning pakutavast ainekust teater paigutagu repertuaari teoseid, mille kohta võiks oletada, et neis leiame sugulusmomente meie hingelaadiga. Need oleksid esijoones hõimrahvaste autorite teosed. Muidugi oleks pentsik piirduda ainult nendega. Kuid nende eelistamine tähendaks psühholoogilist ja loogilist eneseavardamist, kõla- ja kandepinna juurevõtmist kartmata laialivalgumist ja kontuuride ähmastumist.

Ons kõikide eesti teatrite ühisrinne ja koostöö, s. o. töö samas suunas ja samas sihis, nendel alustel utopia? See ei tohiks seda olla, kui teatrid võtavad tõsiselt ja teadlikult oma osa rahvusliku kultuuri ehituses.

TEAATRI KEEL

JOH. AAVIK

Et näitelavalt kuuldaks õiget keelt, on täiesti õigustatud ja tarviline nõue. Ent eesti keel, mida kuuleme teatris, oleneb kahest asjaolust: õigekeelsusest, mil näidendid on kirjutatud, ja sellest, kui õigesti näitlejad oskavad eesti keelt kõnelda. Järelikult, selleks et teatris kuulda õiget ja hääd eesti keelt, on kõigepäält vaja, et näidendid, mida laval etendatakse, oleksid kirjutet õigekeelsuslikult laitmatult, s. o. et tegelased, keda sääl pannakse esinema, lastakse kõnelda keelevigadeta ja kõrvalekalduumisteta standardkeelest, välja arvatud need juhtumid, kus teatavate murdeliste või argooliste vormidega või otse vigadega tahetakse iseloomustada mõnd tegelast või miljööd.

Kas aga näidendite tekst, mida meil mängitakse, täidab neid nõudeid? Paraku mitte täiesti enamikus juhtumeis. Niihästi trykitud kui ka käsikirjalistes näidendeis, eriti varemini ilmunuis, esineb kyllalt keelendeid — vorme ja konstruktsioone — mis ei ole õigekeelsuslikult soovitatavad või koguni on lausa vead. Näitlejad, kelle ylesanne ei ole parandada või muuta teksti keelelist kylge, kannavad säärase näidendi ette kõigi vigadega.

Sellest järgneb nõue: kui tahame, et meie lavakeel paraneks, siis peab meie näidendite eneste tekst olema keeleliselt korralik. Selleks peab näidendite tekst, enne kui antakse näitlejale õppimiseks ja suflööri kätte etteytlemiseks, enne keeleliselt parandatama. Väiksemate teatrite juures on vist kyll raske läbi viia seda nõuet, selle tõttu et raske ja enamasti võimatu on leida ja kasutada selleks kyllalt kompetentset isikut, kuid suuremate teatrite juures nagu Estonia, Vanemuine, Draamastuudio, Töölisteater peaks see olema teostatav.

Kuid, nagu öeldud, ei olene lava keel mitte yksi näidendi tekstist, vaid teataval määral ka näitlejate eneste keeleoskusest. Meie ebakoht on selles, et veel vähem kui raamatuline kirjakeel on meil normaalne harilaste kõnekeel välja kujunenud, sest igayks meist on enamvähem oma murdekeele mõju all ja alateadlikult tarvitab keelendeid, mis ei ole õiged kirjakeele (ja seega ka normeeritava haritlaste kõnekeele) seisukohalt. Seepärast ei too meie näitlejad kodunt ja ymbritsevast miljööst kaasa korrektse keele oskust. Oma murdeliste harjumuste tõttu võivad nad laval kõneldes teha keelevigu, mida näidendi tekstis ei olegi. Näiteks, kuna näidendi tekstis on õigesti *üles*, võib näitleja ütelda *ülesse*, sest et ta on harjunud nõnda kõnelema oma igapäevases eraelus.

Seepärast tuleks näitlejal endal ja näitejuhatusel valvata, et lavakõnelustes keeleliselt kõrvale ei kaldutaks õigeks kontrollitud tekstist (oletades, et niisugune väga vajalik keeleline kontroll oleks olemas).

Päälegi komplitseerub näitlejate juures keeleline kylge veel sellega, et sääl puht-grammatilise õigekeelsuse lisaks tuleb veel õige häädamise nõue. Häädamise kysimus oma peenustega peaaegu puudub kirjutet ja trykitud kirjanduses, kuid kõnekeeles, eriti näitleja juures, evib see muu õigekeelsuse kõrval äärmise tähtsuse. Näitleja keel peab häädamiselt olema eeskujuline. Sest tema on ju kunstnik, kelle vahendiiks on rääkimine. Seepärast ongi laval tarvitetav normaalhäädamine mõnel maal (näit. Saksas) saanud teataval määral mõõduandvaks (nii-nimetet „Bühnendeutsch“).

Meil kahjuks ei ole niisuguse standardhäädamise normid veel mitte kyllaldaselt välja töötatud ega välja

kujunenud. Ega mingi ime: kui trykitud keel on õigekeelsuslikult alles ebastabiilne ning kujunemisstaadiumis, nagu see meil on, siis järgneb hääldamise normeerimine alles viimses järjekorras.

Siiski oleks aeg juba nyyd hakata nõudma, et laval hääldamises ei esineks nähtusi, mille hukkamõistetavus ja vigasus on ilmne.

Vead ja pahed, mida nende ridade kirjutajal on juhus olnud tähele panna, johtuvad kahest põhjusest — murde mõjust ja vöörkeelte mõjust.

Murdekeele mõjul hääldavad mõned y asemel ö: *öheksa*, *öhe* korruga (pro *yheksa*, *yhe* korruga), *löhike* (pro *lyhike*). Kõige rohkem esineb murdelisi vigu vältes ja muljeerimises: hääldatakse teisevälteliselt sääl, kus peab olema kolmas välde, ja vastupidi, näit. *pehme* teises vältes, kuna peab olema kolmandas, s. o. hääldades *pehhme*, või *palju* kolmandas, kuna peab olema teises, või *rong* muljeerumusega, kuna peab olema ilma. Ka hv asemel f ei tohiks olla lubatav normaalses lavahääldamises: *vafa*, *keff*, *rafas* (pro *vahva*, *kehv*, *rahvas*).

Vöörkeelte mõju avaldub päämiselt selles, et konsonante g, b, d, mis eesti keeles on helitud, hääldatakse mõnikord heliliselt, nagu saksa ja vene keeles, ja teiselt poolt sõna alguses olevaid k, p, t-häälikuid liig tugevasti: *kkas*, *kkõik*, *ppeab*, *ttuleb* jne. Kõige sagedam vöörapärased hääldamises aga on s-konsonandi hääldamine heliliseks (nagu vene з) vokaalide vahel ja ka helilise konsonandi kõrval: *küzima*, *väzinud*, *ezimene*, *marzi*. Ka ng-ühendis n-konsonandi hääldamine hammas-n'iks on vöörapärane nähtus, arvatavasti vene mõjul (näit. *pann-ge* pro *pange*).

Pääle üksikute häälikute on hääldamises tähtis ka yldine intonatsioon ja kõnemeloodia. Ka selles esineb mõnikord vöörapärast, teatav peenutsev, tehtud laad, mis on vööras

ehtsele, loomupärasele eesti hääldamisele. Seda võib märgata eriti mõnede naisnäitlejate juures. Seepärast ka seda puudust tuleb vältida ja kõnelda loomuliku eesti tooniga.

Hää hääldamise alla kuulub lõpeks ka diktsiooni selgus ja puhtus, sest sellest oleneb näitleja poolt kõneldud lausete kuuldavus ja arusaadavus. Mõnedel näitlejail, samuti kui paljudel kõnemeestel, on sageli see viga, üksikud sõnad või sõnasilbid hääldatakse väga tugevasti ning valjusti, aga — lause või sõna lõpud nõrgalt ja vaevalt kuuldavalt. Selle tagajärg on, et nii mõnedki ytlused kuulajaile kaotsi lähevad. Igatahes tähtsaid, mingisugust „puanti“ sisaldavaid lauseid tuleks kuuldavale tuua võimalikult selge diktsiooniga. Seda nentisin nii mõnigi kord, kui omal ajal olin „Postimehe“ teatriarvustaja. Siis sain etendatava näidendi raamatut lugeda enne etendust. Etendusel ootasin siis mõnede huvitavate ytluste mõju, kuid see mõju jäi tulemata, sest näitlejad hääldasid neid puuduliku diktsiooniga. Ei osatud kyllaldaselt esile tõsta teatavaid vaimukaid ytlusi, mõistaandmisi, puänte.

Lavalt kuuldaval keelel ja hääldamisel on kahtlemata oma mõju publikusse. On see keel ja hääldamine korralik, siis annab see hää eeskujut publikule. On need aga puudulikud, siis teater omakorda levitab ja edendab keele- ja hääldamisvigu ja sellega mõjub ühes tähtsas rahvuskultuurilises suhtes kahjulikult.

Lõppeks juhitage tähelepanu veel yhele asjaolule. Tähendasin ylalpool, et näidendite tekst peab olema õigekeelsuslikult õige. Kuid sellega ei tule mõelda, et igas pisimaski üksikasjas tuleb käia ametliku õigekeelsuse järele. Ei, ametlikust õigekeelsusest ei tule sugugi mitte orjalikult kinni pidada, sest sääl on hääde ja õigete keelendite kõrval nii mõningaidki halbu ja ebasoovitavaid, näit. „jät-

kama, juurde, meelde, andnud, tundnud, pääsema, pääses, asutis, kirjutis, suhtub sellesse“ jne., kuna kahtlemata parem ja õigem on ütelda *jat-kama, juure, meele, annud, tunnud, pääsma, pääsis, asutus, kirjutus, suhtub sellele*.

Seepärast suurima teene eeskuju-

lise eesti keele tegelikku ellu viimise alal teeb eesti teater siis, kui ta yhelt poolt hoolega väldib kindlaid keelevigu, teiselt poolt aga orjalikult ei alistu ametliku keele kõigile šabloonidele, vaid võimaldab eneses ka vabamat ning mitmekylgsemalt toimuvat keelelist arengut.

TEATER JA PUBLIK

LEO SOONBERG

Teatriteoreetikud kirjutades oma alast räägivad sageli teatri kolmest komponendist: näidendist, näitlejast ja publikust. Need kolm kokku haaravat kogumõiste: teater. Seejuures lastakse välja paista, nagu oleks ka kolmas tegur, s.o. publik, obligatoorne osa teatri kui kunstiala üldmõistest. Väidetakse, et näitlemine mitte kellelegi (s.o. publikuta) olevat nonsens. Viimane väide on ka ainuke, mis teatri „kolme komponendi õpetuse“ argumenteerimiseks ette tuuakse. Vaatamata selle väite nõrkusele on ometi eelpool nimetatud õpetus laialt maad võtnud ning paljudes tekitanud arvamise, nagu oleks teater teistest kunstialadest põhjani lahku minev.

Sellane vaade teatrile on ometi põhjendamata. Kui argumenti mitte kellelegi näitlemisest ligemalt vaadelda, siis näeme, et ta ei pea paika. On ju õigus, et näidendit ainsagi pealtvaatajata ette kanda oleks lol-luse ülim tipp, aga ega oleks vähem lol-luse kirjastada romaani, teades, et maailmas elavad vaid analfabeedid. Samuti oleks pöörane mõttetus korraldada kunstinäitust kuski elaniketa saarel või anda kontserti Gaurisankari tipus.

Teid kunstnikult publikule on mitmesuguseid, sõltuvalt kunstiala iseloomust. Kuid igal alal võime sel teel märkida mõningaid vaheetappe. Ka teater on üks sellane vaheetapp

teel kirjanikult publikule. Kuid et teatris vahendajaks pole surnud materjal, vaid elav inimene, sellepärast on see vahejaam aegade kestes võitnud endale autonoomia ja mõnes avalduses täielise iseseisvuse ja ripumatuse. Ja nii näemegi, et teater esineb meile vahetevahel kui loov kunstnik, kuid samal ajal ka kui kunstikaupmees, kirjastaja.

Selle teatri kahepaikse iseloomujoone tõttu ongi vahekord teatri ja publiku vahel märksa tihedam kui teistel kunstialadel, kui näiteks kirjaniku ja publiku vahekord. On ju teatris publiku reageerimine märksa kiirem. Raamatu mittemenu selgub pikkamööda, kuna teatris enamail juhtumeil juba esietendusel publiku suhtumisest lavatükile võib konstateerida sellele menu või ka läbikukkumist. Seetõttu on ka teatri reageerimine publikule kiirem. Aja jooksul, millal kirjandustoote mineku kohta veel keegi ei tea midagi ütelda, võib teatris juba pool tosinat näidendeid olla repertuaarist ära võetud. Selles suhtes sarnleb teater täieliselt kirjastajaga. Puht-äri mõttes ei tohi ta publikule pakkuda vastuvõtmatut kaupa. Ebaõnnestunud lavatükk on nagu mitteloetav raamat — ei leidu ostjaid: löö käega ja kirjasta uus!

Siin maailmas on juba kord nii, et igauks peab vaatama, kuidas ta lahedamini läbi tuleb. Teatergi peab

sellele paratamatusele alistuma. Ta suureks mureks on publiku ligitõmbamine, sest see on ta eksistentsi *conditio sine qua non*. Kuid siin tekib veelgi komplikatsioone. Ei ole ju teater ainult puht-äriline ettevõte — ta teenib ka kunsti. Viimane on aga ülikeeruline asi. Juba üksikul kunstialal leidub lõpmatu arv avaldamismooduseid, nii et nende hulgas valiku tegemine on ülliraske. Selge on, et peab valima sellase avaldamismooduse, milline on publiku maitsele kõige vastuvõetavam. Ja tuleb valida nii, et valitud asi oleks ka kunstiväärtuslik. Siit need suured raskused algavadki.

Rahva maitse on üpris keeruline asi, märksa keerulisem kui üksiku inimese maitse. Kõigepealt, ta pole püsiv, vaid on alatas muutuv. Tema arengu joon ei liigu sirgel, vaid teeb kõige mitmekesisemaid võnkumisi ja kõrvalekaldumisi. Lühimaski ajavahemikus võetuna on ta kapriisne. See väjde, et rahva maitse üksiku inimese maitsest on nii põhjalikult erinev, võib pealiskaudsel vaatlisel paista absurdseks, sest üks ole esimene teiste summa! Kuid psühholoogia liidab hoopis teistel alustel kui matemaatika. Viimases annab meile 2+3 alati 5, psühholoogias võime tulemusena saada aga ükskõik millise arvu või asja. Psühholoogiat võime ju teatavas määras võrrelda keemiaga, kus mõningate kindlate omadustega ainete ühendamisel saame uue, hoopis erinevate omadustega aine.

Õnneks on rahva maitsel siiski oma loogika. Temagi on tingitud teatud konstitueerivatest momentidest. Nii näiteks ajastu ilme, kultuuritase, rahvuse iseloom, majanduslik seisukord jne. Kõik need momendid on enam-vähem fikseeritavad, raskem on küll kindlaks määrata ainult esimest, juba sellepärast, et inimene asjade selgemaks vaatlemiseks vajab teatud distantssi, mis meil käesoleva

ajastu ilme vaatlemisel puudub. Ja veelgi raskemaks teeb seisukorda asjaolu, et ajastu ilme kujunemisel mängivad rolli mitmed tegurid, näit. inimkonna üldine mõttesuund ja dispositsioon. Suur mõju maitse kujunemisele on ka majanduslikul seisukorral. Tühja kõhuga inimene käitub ju märksa teisiti kui täissöönu. Inimesel, keda ei rõhu majanduslikud mured, on kergem olla lõbus kui inimesel, kes peab alatistelt võitlema iga suutäie leiva eest. Sellepärast on üldiselt hüvedelt rikka ajastu inimene rohkem disponeeritud lõbule kui depressiooniajajärgu kodanik.

Ometi võib siin ka tulla ette kõrvalekaldumisi. Mitte alati ei tarvitse elutarvete rahuldamise võimaluste vähenemine endaga tuua ühes lõbuvaenulist elukäsitlust. Kui majanduslik viletsus läheb juba liiga teravaks, nii et paljudele surm hakkab viirastuma, võivad eluinstinktid lüüa lõõmama. See avaldub liialdatud lõbujanus. Öeldakse ju rahva seas, kui mõni juhtub olema silmatorkavalt lõbus, et see näeb kadu. See rahvasõna on terava vaatlemise produkt. Pidu katku ajal — seda nähtust on pandud tähele korduvalt sõdade, näljahädade ja epideemiade ajal. Psühholoogiliselt on see nähtus vägagi põhjendatud, kuid selle ligem vaatlemine viiks meid liialt pikale ja teemist kõrvale.

Üldise ajastu ilme kõrval, mis kannab enam-vähem püsivat laadi, võib rahva maitse kohta saada määravaks mood. Mood on õieti rahva mentaliteedi haigus. Otsegu mingi tõbi, mis tulles keha selle normaalseisukorrast viib välja ning lahkudes sel jälle lubab endiselt funktsioneerida, nii on ka mood — nii ta toimib rahva üldise mõtteviisi ja elukäsitlusega. Haige inimene näeb teisiti, tunneb teisiti — nii ka moelainest üleujutatud näeb ja tunneb kõike hoopis teisiti. Õnneks ei ole mood just raske haigus, ta möödub kaunis hõlps-

sasti, jätmata tunduvaid jälgi. Siiski võib ta vahetevahel muutuda päris hädaohtlikuks, siis, kui tõvehood järgnevad kiiresti üksteisele. Mõnikord siin tõrjub alles uus hoog vana kõrvale.

Nii siis rahva maitse kindlaks-määramises tuleb paratamatult arvestada loteldud momente. Need fikseeritud ning nendele vastavalt repertuaar koostatud, peaks oldama juba enam-vähem kindel, et teater publikut tõmbab, et teater kui äri töötab kasudega. Teater kui kunstitempel aga võib sel juhul tihti jääda vaeslapse ossa. Aga nagu nägime, on teatris ühendatud kunst ja äri, Piibelet ja Vestmann, ja nende vahel käib alatine võitlus. Kord on Piibelet all, Vestmann peal, kord Vestmann all, Piibelet peal. Ja sellega peab leppima.

Olgu veelgi lisatud, et publiku maitset tuleb arvestada teistelgi kunstialadel. Kunst on ikkagi rahva tarvis. Suurim lollus on ütelda: kunst kunsti pärast! Sellest loosungist kinni pidades kaotaks kunst iga-suguse kontakti eluga, kunstnik muutuks püha Bürokratiuse jüngriks, kes arvab, et rahvas on tema tarvis ja tema ei seisa rahva teenistuses. On ju väga kena ja uhkesti kõlav, kui öeldakse: „Mina ja minu pere tahame vaid Kunsti teenida!“, kuid siis oldagu järjekindel ning talitatagu oma loosungi järgi. Sellane puhta kunsti jünger ei tohiks avaldada põrmugi rahulolematust, kui publik ta tööd ei hinda ega osta. Kuid elu näitab, et just need „kunst kunsti pärast“-mehed ongi kõige suuremad lärnilööjad ja kaebajad.

TEMA SUUR TEATRIPETTUMUS

EEVALT VISKEL

Helju Maddi oli armunud. Ta oli armunud juba kauemat aega, paar pikka tütarlapse-aastat.

Helju Maddi oli nimelt õpilane ühe Lõuna-Eesti linna tütarlaste gümnaasiumis, viimses klassis. Et teda mitte saata avalikult piinlikkusse, jätan siin nimetamata linna nime. Samuti jätan saladuseks ta armastatu. Avaldan vaid, et see oli pealinna suurema teatri näitleja, nimetagem teda Arthur Kolveriks. Tuntuimaid ja tunnustatuimaid tänapäeva Eesti lavainimesi. Arvustajad ütlevad, et ta olevat and ja püüdlük hool ühtlasi.

Algas see paari aasta eest jõuluajal, kui Heljule saabus pealinnast külla täditütrest sõbranna Liis. Pealinna teiste ja ilusate uudiste hulgas kõneles Liis Heljule ka Kolverist:

„Milline mees see küll on! Ma ütlen, temasse võib armuda esimesest pilgust. Milline hääl, milline seisak, milline oskus end väljendada! Milliseid hingevärinaid suudab

ta laval panna oma sõnadesse. Tead, kui ta laval ütleb „armastus“, siis tunned, nagu ulatuks otseselt ta häälest hingevärin sinussegi. Jumalik mees ja jumalik kunstnik. Ega sa ei naera, kui ütlen, et olen hullunud ühes kõigi koolisõbrannadega temasse ja annaksin kas või kolm aastat oma elust, et kord temaga vestelda seltskonnas või... või... kahekesi...“ Ja Liis langetas punastudes silmad.

Esmalt Helju ei osutanud Liisu unistustele Kolverist just liigset tähelepanu. Kuulas muidugi tütarlapseliku salavärinaga Liisu, selle kadestamisväärse suurlinnanäit-siku, jutustust, nagu iga 17-aastane neiu-süda pulbitseb tuikavalt, kui keegi talle usaldab midagi sellastest salahellitustest. Siis ühel päeval Liis näitas Heljule Kolverit ülesvõtet:

„Ostsin selle pildi näidendi esietendusel, kus ta mängis peaosas. Tahaksin paluda talt siia allkirja, aga ei julge saata...“

Helju silmitses ülesvõtet. Jah, tõesti, sellesse võib armuda. Mis ime siis, et Liis on nagu hull! Milline laup, milline — Helju tahtis juba ütelda vallutav, aga punastus varem — pilk uhketes silmades, milline julm-õrn rüht kõnelemas kulmukaarteski... Ja suu nagu hakkamas lausuma sõnu, millele pole vastupanu. Sellasesse kangelasse peab armuma.

Liis kõneles oma jutud ja usaldas oma saladused, ning kui ta nädala pärast jälle lahkus sinna uduse, aga ihaldatava Tallinna poole tagasi, siis, viimasel kõnelusel Kelverist, Helju peaaegu juba tahtis tunnistada, et temagi peab Kelverit maailma parimaks, mehelikemaks ja ihaldatavaimaks meheks. Ent ometi ta seda Liisule ei ütelnud, see võis ju naerda ta välja: „Ise pole näinudki, aga oled armunud; oled tüüpiline provintsi pesa tütarlaps.“

Aga juba järgmisel päeval läks ta raamatukauplusesse, küsis seal kirjanike-kunstnik-lauljate postkaarte, ostis Kelveri ülesvõtte ja tähelepanu vältimiseks veel paar ülesvõtet prillipapalistest kirjanikest. Asetas ülesvõtte oma senise pildi asemele raami, aga ei jätnud seda enam lauale, vaid peitis oma sahtlikesse teiste tütarlapse-salaasjade sekka.

Sest ajast peale muutus ta ka hoolsaks ajalehelugejaks. Kuid see huvi piirdus ainult teatriteadetega. Need aga uuris ta ridarealt läbi, värehtades igakordselt Kelveri nime juures. Kui leidis esietenduse arvustus, oli see pidupäevaks ja Helju luges seda salajas mitu korda järjest: „Arthur Kelver näitas X osas jälle kord oma suuri näitleja võimeid... Suurepärane näomäng... Järeleaimamatu tunneterohkus... Eriti hea armuavaldusstseenis...“

Armavaldusstseenis...

Kui kordki pääses Tallinna, nägema Kelverit elusalt, kuulma ka ta häält, nägema teda ta „loodud ümbruses“ — kangelasosades laval!

Nii kestis see kaks pikka tütarlapse igatsusaastat. Helju oli matnud oma salaarmastuse sügavalt oma südamesse, aga väga sügavale, nii et ta seal vaid idanes ja tuikas, kustumatult. Liis oli veel paar korda käinud külas, tema oli Kelverit juba

unustamas, peaaegu unustanudki, kõneles nüüd uutest „maailma toredaimatest meestest“, kelleks olid kadetid ja üliõpilased. Helju ei suutnud mõistagi, kuidas võis üks neiu olla nii muutlik, ebatruu... Tema, Helju, neelis endiselt lehtedest ridu Kelverist, varjas ja silmitses ta ülesvõtteid, mida tal oli nüüd juba mitu.

Siis, jõulu vaheajal, sõitis Helju isa päevaks-paariks Tallinna ja nõustus suurte nurumiste peale võtma kaasa ka Helju. „Oled tädile ja Liisule külaliseks ja ehk läheme korra teatrissegi,“ oli isa ütelnud.

Esimese Tallinna-päeva õhtul oligi teatris etendus, kus mängis Kelver üht peaosadest. Isal polnud võimalik sel õhtul teatrisse minna, lubas aga Heljul minna sinna koos tädiga.

Kui kustusid saalis tuled ja lava eest libises eesriie, elas Helju veel ainult oma nägemise ja kuulmisega. Ning oma väriseva, väikese neiusüdamega. Ta ei jälginudki näidendi sisu, tal jäid kuulmata kõik teiste näitlejate sõnateravused, nägemata nende mäng. Temale oli laval vaid üks — Arthur Kelver. Arthur Kelver — imeteldu ja eemalt igatsetu kaks aastat. Nüüd neeliski ta iga ta sõna, iga ta käelligutus ja sammgi oli Heljule nagu ohvriilmutus. Arthur Kelver... Ja kui näidend lõppes, oli see kõik läinud nii ruttu ja oli tunne, nagu oleks esimest korda nähtud maailma. Ta sinisilmad olid palavikuliselt kuivad ja tuikamine ulatumas südamest roosade sõrmeotsteni.

„Jumalik, jumalik on see Kelver!“ julges ta ohata, püüdes oma häälele anda võimalikult rahulikku kõla, õhtul magama minnes Liisule.

„O-hoo,“ naeris Liis. „Armunud? Kas ta meeldib sulle?“

„Aga, Liis! Mis armunud! Kuidas ma armuda sain, täna alles nägin teda ju esimest korda...“ Ja peitis pea padjasse.

Liis naeris üleolevalt ja targalt. „Armuda võib ka nägemata. Aga kas tahad, et teen sind homme temaga tuttavaks.“

„Kas tunned teda siis?“ Helju tõusis päris ehmunult-ärelt.

„Jah, juba üle poole aasta. Ei, ta polegi nii huvitav ja mehelik ning muinas-

jutu-kangelane, nagu näib laval. Harilik, koolmeistrütüüpi mees. Elab siin meie vastasmajas. Tean, mis kellaajal ta enne lõunat iga päev läheb linna, teatrisse või kuhugi. Lähme homme sel ajal jalutama, tutvustan sind temale...“

Ja juba ta uinuski.

Helju aga pöörles veel kaua voodis. Väsimus oli, aga und ei tulnud kaua silma. „Koolmeistrütüüpi! Ei, see ei või olla õigus. Liisul on oma kadetid ja üliõpilased... Võib-olla Kelter pole talle olnud küllaldaselt tähelepanelik, Liis on haavunud ja... Liisus kõneleb vaid kibedus... Või armukadedus...“

Oli neid üksikuid südatalve ilmu, millal madal päike säätendab nagu vahest äkiline elav mälestus välgatab argipäevase unustatuse keskele. Katuseilt tilkus hõbedakõlalisel, värskel lumel krudisid jalge all nagu helisev nõidvaip. Voorimeeste kurinad tilisesid ja kelkudega hullavad lapsed kilkasid vallatult tänavanurgal.

See talvapäeva värskus jäi igaveseks meele Heljule hetkest, millal nad astusid koos Liisuga majauksest tänavale — kohutama Kelterit. Vaevalt sai ta pulbitseval sädemel astuda mõne sammuga südalinna poole — nad olid kavatsenud ennem jalutada linnas, et siis parajal ajal tagasiteel tulla vastu Kelterile — kui juba Liis hüüatas:

„Sealt ta tulebki, see sinu ideaal! Vaata! Ha-ha-haa... Minagi pole teda näinud sellesel... kodusena!“

Teispool tänavat tuli linna poolt keskealine, veidi vimmas mees. Tal oli seljas võrdlemisi kulunud palitu, peas mitte just vormis kaabu. Palitukrae oli tõstetud üles. Mees kandis näpitsprille ja nende klaasid läikisid päikeses.

„See on siis...“ kogeles Helju.

„Arthur Kelter,“ täiendas Liis ja hakkas minema üle uulitsa, tulijale vastu, tõmmates kaasa ka Helju.

Mees näis olevat rutuliselt käinud toiduainetekaupluses. Ees, vasaku käega surutult vastu rinda, kandis ta ostetud leivakamakat ja veel midagi paberisse mässitud

söögipoolist. Paremas käes oli tal piimapudel...“

„Tere, härra Kelter!“ astus Liis talle ette. „Kust nii vara?“

Hüüatatu seisatas kohmetult ja silmitses Liisu ning Heljut oma lühinägeliste silmadega läbi prillide. „Tere, preilid!“ vastas ta siis ja tal näis olevat piinlik. „Ikka niisama, perekonnamured... Naine oli veidi haige, tuleb ise mängida pere-naist,“ ja osutas leivale käes. Kohendas siis ka piimapudeli kaenlasse ja võttis vastu Liisu pakutud kää. „Ja mängite, nagu kõike, ikka hästi,“ ütles Liis. „Lubage tutvustada: Helju Maddi, mu sõbranna V-st. Suur teie imetleja ja austaja.“

Kui Helju segaselt võttis vastu Kelteri kää ja vaatas talle nagu uskumatult näkku, nägi ta seal sügavaid ajakortse, väsinud inimese jooni, grimmist rikutud näonahka. Juuksed meelekohtadel olid harvad ja hallid. „Ideaalil“ polnud salli all kaelas kraedki, paistis pleekinud ja veidi määrdu- nud öösärgi äärepaljustus...“

Nii see kohtamine lõppeski. Liis ja Helju läksid edasi linna poole, Kelter oma koju.

Helju ei kõnelnud tüki ajal sõnagi. Ta ei tahtnud ka millelegi mõelda. Silme ees seisid vaid pelglikult häbenevad, prillide tagant piiluvad, lühinägelised silmad, näokortsud võrdlemisi igapäevases, vananenud näos, määrdu- nud särgikaelus, piimapudel, läbi paberi aimatavad vorstilõigud...“

„Nii siis, ka naisemees on ta?“ ütles ta viimaks. See kõlas aga nüüd nii ebatähtsana, nüüd, kus ta oli juba näinud p ä r i s Kelterit.

„Jah. Laps käib neil esimeses klassis.“

„Kõik oli vaid grimm, kõik oli vaid lava. Isegi ta hää on hoopis teine kui seal teatris, laval. Ja küürus käib ta ka ning naine kihutab ta määrdu- nud särgis hommikuti poodi... Hamlet! „K a n g e l a n e“ kümnes näidendis, südametemurdja...“

Helju pigistas huuled kõvasti kokku, sõnad katkesid. Liis viis ta liuväljale, kuhu pidid tulema ka ta tuttavad üliõpilased.

MARIE TÜRK — 20 AASTAT LAVALOOMINGUT

Ühel äsjasel sügispäeval Tartus kohtasin pr. M. Türki, kellest olin juba jõudnud kuulda, et ta lähemal päeval pühitseb oma 20-aastase lavaloomingu tähispäeva, mispuhul ta koos oma laulatatud partneriga Ed. Türgiga Saksa teatri ruumes esineb Louis Verneuil' draamaga „Saatan“, millises teoses on vaid kaks osa — seega eriti kohane repertuaar abielurahva perekondlikule teatrile. Kohates pr. Türki nihutasin peagi jutu juubelele.

- Mis uut Türkide teatris?
- Mitte midagi. Rändame. Lõuna-Eesti linnades juba on nähtud meie Saatanat. Huvitav. Uus publik, uusi elamusi. Varsti teeme seda Tartus.
- Juba kuulnud. Juubel — kaksikümmend aastat? On's see võimalik?
- Niipalju juba jah sellest, kui lavakirg hakkas kiusama. Pärnus. Kooliplikana.
- Milline lavasuurus oli Teie esimeseks kunstiliseks juhiks?
- Mitte just lavasuurus. Mu esimene õpetaja teatritöös oli diplomaat — hra Laretei. Hiljem tutvusin Türgiga, kes tollal töötas Endlas, ja see juba lõplikult määras mu saatuse.
- Ja nüüd — juba kaksikümmend aastat lavaloomingu kõrget pinget...
- Kaksikümmend aastat tööd. Töö ei ole alati pinget. Pole mul selle aja kestes pärisosi olnud kuigi palju. Sõrmil võib lugeda, mitu korda olen tunnud end omal tööteel tõelises puhastustules. Esimest korda tundsin seda Annina Rosenovi draamas „Kust varjud ei kao“. Ja hiljem: Elisabeth Schilleri „Maria Stuartis“, Delila Vedekind'i „Simsonis“, Wilde'i Salome, Abbi O'Neille'i draamas „Iha jalakate all“, Ronny Metsanurga „Kindrali pojast“, Johanna Raudsepa „Salongis ja kongis“. Mõteldes praegu neid osi, mis on saanud mu vere hõõguma, näib, et mu päris osa on kujutada sotsiaalset elamust.
- Ja teie praegune kunstniku-enesetunne?
- Ei mingit töötutundmust, kui arvate seda! Töötan noortega. Ja eriti palju töötan enese kallal. Kui kaksikümmend aastat on aina antud, siis on määratu nauding kord ka midagi koguda ja talletada endasse tuleviku varuks. Jooksev teatritöö, kui see kestab ühtsoodu aastast aastasse, ei anna mahti läheneda raamatutele, ei anna aega enese täiendamiseks.

*

Usume kindlasti, et pr. Türki praegune süvend enesesse kujuneb piiritähiseks ta kunsti uuel arenemisjärgule ja sellele paljule, mis ta lavasõna sõpradele on pakkunud tänini ja mis väärib kogu eesti teatrisõprade õnnitlussõnadesse mahtumatut tänu.

M. R.

„Teatri“ järgmine number ilmub jõuluks 20. detsembril s. a. suurendatud kujul ja rikkalikult illustreerituna. Kaastöö saata toimetusele hiljemalt 10. detsembriks.

Järgmistes numbrites ilmuvad:

- A. Adson — Lavastaja ja autor.
- Ed. Visnapuu — Meie lavamuusika arengust.
- Joh. Kaup — Mida loodame?
- Jaan Rummo — Laste-teater.
- Rahel Olbrei — Ääremärkusi lavatantsust.
- Ag. Lüdig — Operetist.
- Peet Aren — Lavapildi arengust.
- Ants Lauter — Lavastuslikke küsimusi.
- Aleks. Trilljäv — Teatrimälestusi.

Peale selle kirjutusi Hugo Raudsepalt, August Mälgult, P. Krustenilt, Jänkimehelt, Mizzi Möllerilt, Joh. Tõnsonilt, A. Sepalt j. t.

Ruumi puudusel toimetused on sunnitud jätma välja sellest numbrist kodu- ja välismaa kunstikroonika nalju ja anekdoote teatritegelasist ja mitu artiklit. Need ilmuvad järgmistes numbrites.

ESTONIA TEATER

„Elav kapital“
 A. Adsoni rahva-
 tükk 3 vaatuses,
 Riho Pätsi
 muusika

Paremal — lõõtspilliga peaosaline Arn. Vaino — endine rindemees, kapral Jaan Tõruke. Ülal — laua ümber töötud väikeses restokeses; kogu kamp uudistab endist naisüliõpilast (Marta Parikas), kes on tulnud kraavitöödelt, tema kõrval kapral (A. Vaino), poolseistes pottseppmeister (Hugo Laur). Kaprali kõrval „Alatine liige“, kohaotsija (Sergius Lipp); viimase kõrval „Surnumatja“, endine ametnik (A. Üksip); selle seljataga töötatööline (O. Eskola); tagapool seismas Gottlieb Apollo (A. Eskola-Eperk) — ilus poiss ja väike sulgi. All — Kustas Paulus (K. Lents), osaaühisuse „Elav kapital“ juht (laua taga); seismas Anni Tihane (Mare Leet), eelmise mõrsja.

Eugen Onegin
 P. Tšaikovski ooper „Eugen Onegin“
 Näitejuht — H. KOMPUS, muusikajuht — V. NEREP

Hollandlanna
 L. Steini ja B. Jenbachi operett „Hollandlanna“
 Uuslavastus — Ä. LÜDIG, muusikajuht — R. KULL

ESTONIA KAVATSUSI KÄESOLEVAL HOOAJAL

REPERTUAAR

A. Adsoni „Elavale kapitalile“ järgneb novembri lõpuks või detsembri alguks Verneuil' ja Berri „Maksu maksjate kool“, mida Pariisi Margny teatris mängitakse juba läinud jaanuarist peale. Lavastab Hanno Kompus. Jõulupühadeks loodetavasti saab etendusküpseks Robinsoni ja Sverlingi ameerika börsi tükk „Kiebitzer Club“, mille lavastab Ants Lauter; Lazaruse osas Paul Pinna. Nagu see, nii nõuab väga arvukat kogu meesnäitlejaid ka Zuckmayeri „Köpeniki pealik“, mis tuleb esietendusele jaanuari lõpul. Peosa on Ants Lauteril, kes selle teosega märgib oma 15-aastast tegevust „Estonias“. Edasi on kavatus lavastada Sheriffi uudisteos „St. Helena“, milles „Teekonna lõpu“ autor kujutab suure Napoleoni elu maapaos.

Nende enam-vähem monumentaalsete teoste kõrval väärivad märkimist „Elu aegne laps“ („Das lebenslängliche Kind“), mille autoriks peetakse päraststõjaaegse Saksamaa silmapaistvaimat luuletajat Erich Kästnerit, kuigi tiitellehel autori nimena seisab Robert Neuner; edasi Verneuil' „Pile ou face“ („Kull või kiri“), hiilgavaima karjääriga lustmänge

prantsuse teatrite repertuaaris, ja Bergmani „Nobeli auhind“.

„Estonia“ ooperitrupilt on järgmise uudisena oodata Wolf-Ferrari „Madonna ehe“, mille lavastus loodetavasti valmib selle aasta lõpuks või tuleva alguks. Peaosades Ida Aav-Loo, Karl Ots ja Vold. Veigart, lavastus Hanno Kompuselt.

Uuslavastuste kavas on lõplikult osustatud Ev. Aava „Vikerlased“ (veebruaris), kuna viimsena uuslavastusena sel hooajal võib teostuda kas Puccini „Bohème“ või Leoncavallo „Pajatsid“ paaris Mascagni „Cavalleria rusticana'ga“.

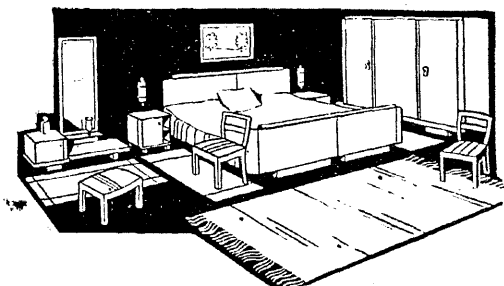
Lähim opereti-uudis on Rob. Stolzi „Veenus siidis“, oma iseloomult suuroperett; esietendus detsembri keskpaigas. Hooaja teisel poolel järgneb Rombergi „Kõrve laul“ („The Desert Song“), mille omanikega läbirääkimised tingimuste asjus kestavad juba pikemat aega. Peaks aga Elmar Rossmani uus operett, mille kallal ta töötab juba läinud kevadest saadik, osutuma sobivaks „Estonia“ repertuaari, siis on võimalik, et see kohe pärast „Veenus siidis“ järgneb esimeses järjekorras.

LASTEETENDUSEKS UUDISTEOS

„ROBINSON EI TOHI SURRA“

F. FORSTERI LASTENÄIDEND 8 PILDIS

Kauneim valik mööbleid

Mööblitehases

A.-s.

„Massoprodukt”

Tallinn, S. Tartu m. 73, telef. 308-96

PÄLUME KÜLASTADA!

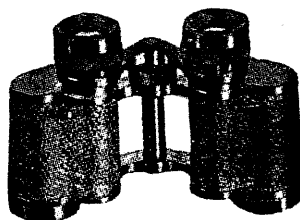
ATELJEE

ED. TASKA

TALLINN – KUNSTIHOONE

TEL. 443-58.

Kaunistatud nahatööd on kohasemaid kingitusi.

Suur valik
Teatribinokleid
Lornjette
Prille

G. BERGER NUNNE 1
TALLINN

Tavel Mulso

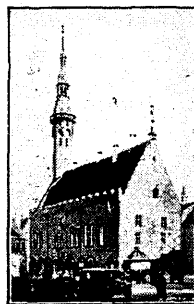
täielikem

teatri- raamatukogu ja tarvete ladu

Kirjutusmaterjalikaupl.

Nõudke hinna- ja nimekirju!

Tallinn, Vene tän. 6
Telef. 455-94

Eestlased!

Soodsaim ostukoht on Raekoja hoones!
kulla- ja kellaseparäris

Oskar Wiikman

F. MA J. VIIDERMANN

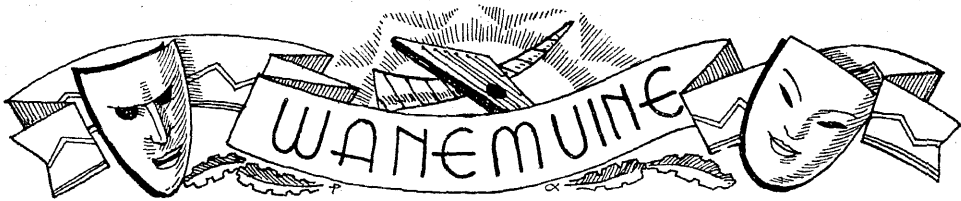
TALLINN, SUUR KARJA 19.

Soovitab lugupeetud daamidele suures valikus:

Viini ja Pariisi modell-kübaraid, käekotte, sirne, ja kaelakeesid, igasugu sametit ja laméd, kleidi- ja pesupitse ning -kaunistusi. Siid- ja trikoopesu, sukki, kindaid ja muid moeartikleid.

Kaup on kõrgeväärtuslik.

Hinnad võistlemata odavad.

ANDRES SÄREV

„Vanemuise“ teater avas oma sõnadraama-hooaja 1. septembril Ed. Vilde romaani „Mäeküla piimamehe“ dramatiseeringuga A. Särevi lavastusel. Selle järele tuli R. Ratasessa juhatusel ettekandele juba varem teatritoimkonna poolt mängukavasse võetud J. Horsti nali „Pääsukeste pesa“. Edasi mängiti J. Pöderi näitejuhtimisel A. Adsoni lauludega rahvatükki „Elav kapital“. Aleksis Kivi 100-nda sünnipäeva mälestuseks võeti mängukavasse „Nõmme kingsepad“, mida juhatas R. Ratasess. Viimane sõnalavastuse esietendus oli 10. novembril, millal ettekandele tuli G. Berri ja L. Verneuil' komöödia „Naisadvokaat“. Praegu on ettevalmistusel ja tuleb detsembris A. Särevi lavastusel esietendusele John Gay—B. Brechti ja Ammeri „Kolme krossi ooper“, lugu muusikaga.

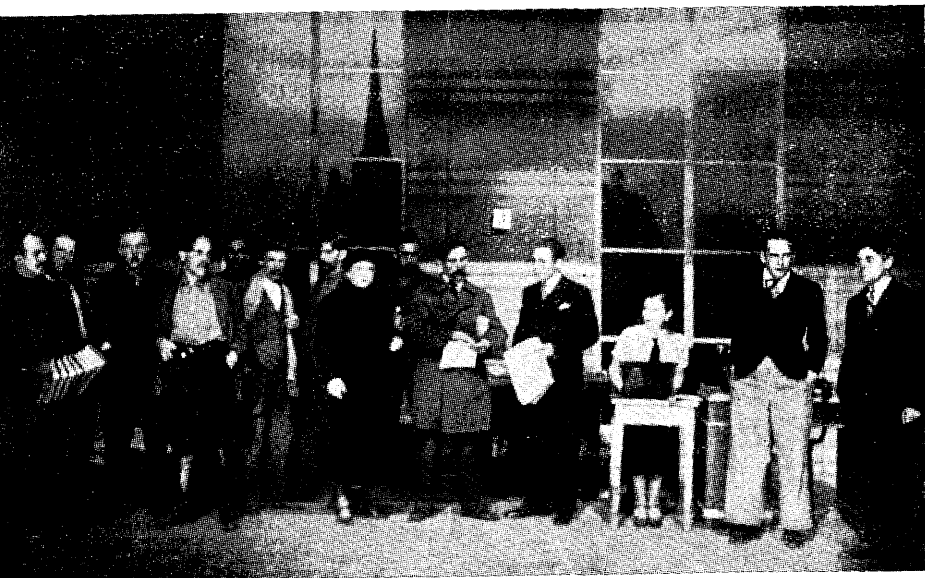
Muusikaliste lavastuste hooaeg avati septembri alul Tšaikovski ooperiga „Eugen Onegin“. Sellele järgnes Rombergi operett „Kõrvelaul“ ja novembri esimesel poolel jõudis esietendusele Kessleri operett „Sissy“. Muusikaliste lavastuste näitejuhina toimis pr. E. Stukis, muusika-juhtidena J. Simm ja E. Tubin.

Nagu eelmistelgi hooaegadel leidsid ka käesoleva hooaja esimesel veerandil muusikalised lavastused (ooper ja operett) jälle rohkem publikut kui sõnalavastused. Sõnadraama tegelased pidid tegema otse meeleheitlikke pingutusi, et lavastuste asemele, mis juba 5—6 korra mängimise järele mängukavast pidi ära võetama, ikka jälle uusi ja uusi tükke välja tuua. Loomulik, et sellase töötempo juures pidi kannatama lavastuste kunstiline tase ja arvustus oli teatrile sageli õige kuri. Praegu on juhatuses ja teatritoimkonnas kõige tõsisemalt kaalumisel, kuidas oleks võimalik tulevikus uute lavastuste ettevalmistuseks võita rohkem aega.

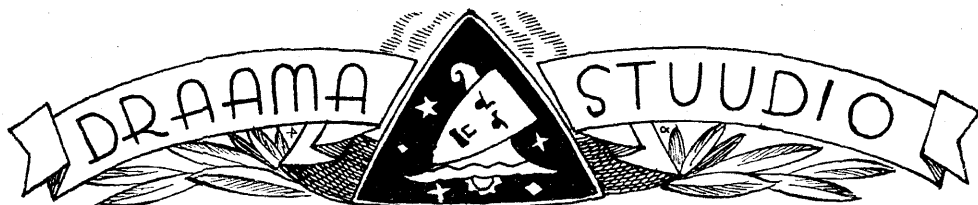
*

Teatri juhtimises ja tegelaskonna koosseisus tõi algav hooaeg suuremaid muudatusi. Senine direktor A. Gailit lahkus kevadel ja teatri tegevust jäi juhtima teatritoimkond, kes talitab juhatuses heakskiitmisel. Tegelaskonna koosseisust lahkusid: E. Nander-Gailit, M. Türk, E. Türk, A. Sunne, A. Meering, O. Lipp ja E. Ende. Uute jõududena palgati näitlejaskonna koosseisu: L. Lindau, T. Kroon ja H. Uuli. Sõlmiti ka kokkulepe Tallinna Töölisteatri näitejuhi A. Säreviga, et ta võimalust mööda töötaks „Vanemuises“ lavastajana ja dramaturgina.

Viimasel ajal üleskerkinud direktori küsimuses on oodata lahendust juba lähemal nädalail. Nimelt on saadud põhimõtteline nõusolek hra Särevilt, läbirääkimised puudutavad veel ainult üksikasju. Härra Särev asuks „Vanemuise“ direktori kohale 1. jaanuarist 1935. a.

A. ADSONI „ELAV KAPITAL“. Lavastus — R. RATASSEPP

ALEKSIS KIVI

„SEITSMENNA“ ESIETENDUSEKS DRAAMASTUUDIOS

Soome elab käesoleval sügisel Aleksis Kivi, kodaniku-nimega Stenvall, tähe all. Ajalehed ja ajakirjad pühendavad nädalate kestes terveid lehekülgi kirjutustele Kivist, teatrid mängivad Kivi, „Seitse venda“ läheb praegugi veel kolmes Helsingi teatris täie saali ees, valitsuse ja seltskonna poolt korraldatud pidulikud aktused järgnevad. Aktustele, ausambaid ja Kivi-nimelisi rahvamaju ehitatakse.

Aleksis Stenvall-Kivi sündis 10. okt. 1834. a. Käesoleval aastal pidutsetigi siis Kivi 100. sünnipäeva.

Ses peaaegu liialdatud Kivi-juubelduses soome rahvas teeb tagantjärele heaks selle tähelepanematuse, millega omal ajal tookordne seltskond kohtles Aleksis Kivi

maist isikut. Muidugi ei tule see suur Kivi austus ainult hüvitusest üles näitamata jäänud lugupidamise eest, vaid A. Kivi toodang on saanud soome rahva raudvaraks. Kivi rahvapärane keelelooming on saanud soome kõnekeele osaks, soomlane kõneleb Kivi keelt, „Seitse venna“ eepos on soome rahva kultuuri ajalugu, milles näidatakse soome suguharude tsiviliseerumist. Kui siia juure arvata muusikaline ja taideline looming, näit. Kallela looming, mis on inspireeritud Kivist, siis näeme, millise kultuurivundamendina esineb Kivi toodang soome elus.

Aga oli ometi aeg, millal soome haridushoone ehitajad selle kivi, mis pidi saama nurgakiviks, hülgasid. Sellest hülgamisest

ongi nüüd kirjutanud näidendi Elsa Soini: „Kivi jonka rakendajat hylkäsivät“, milline näidend läheb Helsingin Kansanteatteris.

Stenvall sündis umbes nelikümmend kilomeetrit Helsingist Uusimaa läänis Nurmijärve kihelk. Palujoe külas käsitöölise perekonnas rätsepa pojana, kes oli haritum ümbrusest, oskas rootsi keelt. Isal oli nõrkus joovastavate jookide vastu; ema oli sügavalt usklik ning juhtis noore Aleksise piiblitundmisele, mille jälgi näemegi Kivi loomingus.

Põlvenedes käsitöölise perest oleks Kivist, nagu ta vendadestki, pidanud saada käsitööliline, kingsepp või rätsep. Saatus tahtis ometi teisiti. Kivi toodi Helsingisse kooli. Oma käel lõpetas nõrga tervisega poiss keskkooli ja alles 1859. aastal pääsis ülikooli, kus vaheaegadega koos viibis viis aastat.

Aineline viletsus, mida noorel kirjanelikul ja õpilasel tuli kannatada, rüüstas Kivi tervise. Soome võlgneb suurt tänu vanapreili Charlotta Lönnqvistile, kes aineliselt toetas Kivi ta tähtsaimal tööajal. Aastal 1870 muutus Kivi tervis lõplikult halvaks, 1871. a. vaigutati Kivi Helsingi vaimuhaigete majja, kus ta tunnistati parandamatuks. Selle järele läks A. Kivi tagasi Nurmijärvele ühe venna juure, kus elas vallavaesena nagu meie kadunud Liivgi.

*

Kuna Kivi haridus jäi tükaldiseks, siis Kivi õigeks kooliks sai soome loodus ja kuulsad raamatud: Piibel, Kalevala, Münchhauseni lood, Aristophanese, Dante, Cervantese, Shakespeare'i, Holbergi ja teiste tööd.

Kivi peateos on „Seitse venda“, mis ilmus 1870. a., valmides eelmise kümne aasta jooksul, ning oli alguses mõeldud näidendina. Sellest just dialoogide rohkus romaanis. Neid dialooge ongi ohtrasti ka-

sutatud dramatiseeringus. Dramatiseering on osalt seega Kivi puhas algupärane looming ning erineb teistest sellelaadilistest romaaniide dramatiseeringuist ehtsa originaalse koega.

„Seitse venda“ asetab Kivi maailmakirjanduses Cervantese ja Gogoli kõrvale. Soome hariduselust ja loodusest annab see teos suure ülevaate. Kõige selle juures on Kivi suur jutustaja, kelle monumentaalse stiili teeb elavaks ja värskeks tugev humoorioja, mis voolab rõõmsalt, sagedasti ülimeelikult läbi kogu teose.

Ometigi pandi Soomes omal ajal soome haridusjuhtide poolt see teos vande alla, sugereerides soome üldsusele, et Kivi teos mõnitab ja laimab soome „viisakat, südamlikku ja usklikku“ rahvast.

Nüüd alles on Kivi, mille hooneehitajad hülgasid, saanud soome kultuuri nurgakiviks. Jõuluks ilmub luuletaja-prof. Koskiniemi sulest veel uuest küljest Kivi loomingut valgustav uurimus.

*

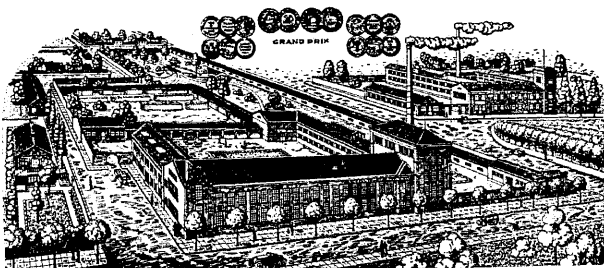
Draamastudio dramatiseeringu aluseks on võetud H. Kallio soome dramatiseering, mille on tõlkinud Fr. Tuglas. Tuglase töö ei ole piirdunud ainult tõlkimisega: Tuglas on kõigepealt restaureerinud Kivi teksti, tihendanud ja puhastanud teksti, lühendanud ja viimistelnud vaatusi. Peale kõige muu Tuglas on annud kaks täiesti uut pilti: Hiukivil ja Impivaaras. Nende uute piltide lisamine sai vajaliseks seepärast, et soome dramatiseeringud ei anna küllaldaselt määratletud põhjendust, miks seitse venda ebaühiskondlikest isikuist muutuvad töökaiks ühiskonna liikmeiks.

Tuglase eesti dramatiseeringu vastu tunti seepärast just erilist huvi Soomes, mis ilmneb „Helsingin Sanomate“, „Ilta Sanomate“ ja „Suomen Sosialidemokraatti“ kirjutustest sel puhul.

ETTEVALMISTUSEL A. Tammsaare romaani „Tõde ja Õigus“ 5-da jao dramatiseering Andres Särevilt, A. de Stefani draama „Messiina kingsepp“ ja algupärane laste- ja noorsoo-näidend muistendi „Maaalused“ alneil. Tekst – H. Visnapuu, muusika – Riho Päts, tantsud – Gerd Negro, lavastus – Leo Kalmet.

Suuremad ja täielikumad linaketramise, kudumise, värvimise, pleegitamise, villakraasimise, -ketramise, kalavõrgu kudumise, võrgulõnga- ja nõõrioabrikud.

|||||
Näitustel esimesed ja
kõrgemad auhinnad.

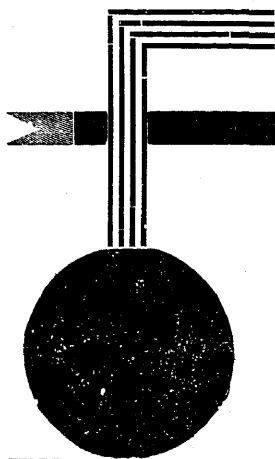
Saatke oma linad, takud ja villad lõngaks ja riideks valmistamiseks
ja kangad värvimiseks

Pärnu Linatööstuse A-s. vabrikutele

Pärnu, Rääma tän. 38, tel. 125.

TÖÖ KIIRE JA HEA. Palume meie aadressi tähele panna ja pöörduda meie tööde
vastuvõtjate poole igas linnas ja rahvarikkamates maakohlates.

Pärnu Linatööstuse A-s.

„TÄHT“ TRÜKIKODA

KIRJASTUSE OSAÜHISUS

V. PÄRNU MNT. 31

TEL. 459-40. ASUT. 1921. A.

VALMISTAB igasugu trükitöid,
nagu: plankette, kirjapäid,
kvüitungiraamatuid, kontori-
raamatuid, müürilehti j. n. e.

Töö kiire, korralik ja odav.

AJAKOHANE RAAMATUTRÜKK
uuemate kirjalüüpidega, ka vene
keeles. Kiirpressid suure ma-
hutavusega, eriti soodsad aja-
kirjade trükkimiseks.

LAOS ALATI SAADAVAL: palga-
raamatud, tööliste üldpalga-
arve-, nimekirja-, õnnetujuhtu-
mite registr. raamatud, õnnetu-
juhtumite teadaande lehed jne.

TOO'LIS TEAATER

Aleksis Kivi „Nõmmekingsepä“
Lavastus — A. SÄREV

Teuvo Pakkala „Parvepoisid“
Lavastus — FR. PÕLDROOS

August Kitzberg „Enne kukke ja koitu“
Lavastus — FR. PÕLDROOS

RUTS BAUMANI 25 AASTAT

Ruts Bauman on tänävu juubilar: täitub 25 aastat lavategevust näitlejana ja ka näitejuhina. 25 aastat väsimatut teatrielu, aga selle kõrval ka rahutut, rändlevat, kirevat eluteatrit — need on Rutsist teinud näitleja, kelle lavale ilmumine juba paneb publikus midagi ootavalt liikuma, ja ühtlasi ka südamliku seltsilise ja „moemehe“, hea kaaslaste teatri okkalisel teel.

Ruts Bauman on näitleja „jumala armust“. Ta ei ole õppinud näitlejaks, nagu paljud teisedki, vaid ta on „läbi elanud“ selleks, saades sünnipäraselt kaasa tugeva näitleja talendi ja temperamendi. Lugematud on Baumani rollid, mis ta on mänginud laval, aga peaaegu niisama lugematud on need osad, mis ta on mänginud eluteatris.

Kuid ükski „eluteatri“ roll ei rahuldanud Ruts Baumani tunglevat vaimu sedavõrd, et tal poleks vajadust tekkinud teatrielu järgi. Igal pool, kuhu ta ka ei sattunud, käis tal teater nii ütelda kaasa. Teatrielu on ta harrastanud peamiselt asja-armastajana eluteatri rollide kõrval, aga ka kutselise näitlejana. Kutselisse teatrisse sattus ta esmakordselt 1916. a., kuna Tallinnas asutati „Draamateater“, mille truppi ta astus. 1917. a. saigi ta seal suure osa Gorki „Põhjas“, millega tegi endale nime. Vahepeal oli üleriiklikuks „rändnäitlejaks“, mängides vaheldamisi Tallinnas („Draamateatris“ ja „Töölisteatris“ 1917. a., hiljem „Grand Marinas“), Keilas, Nissis, Paldiskis, Narvas, Valgas ja mujal. 1930. aastast saadik kuulub kutselisena „Töölisteatri“ truppi.

*

Ruts Bauman on näitlejaks õppinud mitte niivõrd teatri- kui just „elukoolis“. Selles peitubki ta loomingu võti. Sellest tulebki ta mängu ja koomika sügav realiteet, ta loodud kujude haruldane elulikkus ja mahlakus, mida teatripublik nii väga hindab ja naudib. See on elust endast ammutatud, kunstiliselt kristalliseerunud 25-aastase lavategevuse jooksul.

Ruts Bauman pole veel kaugeltki oma viimset sõna ütelnud. 42-aastaselt „noormehele“ on paljalt õppeaastad eluteatris loodetavasti mööda, kuid suur teatri töö ja küpsem loomingu seisab kahtlemata veel ees — teatripubliku õnneks, kelle lemmikuks Ruts on saanud.

ENDLA

EDUARD LEMBERG

„Endla“ teater alustas käesolevat hooaega lootusrikkalt. Mõne aasta eest tekkinud raskustest, mis seadsid Pärnu iseseisva teatri saatuse isegi peaaegu küsimusmärgi ette, saadi kindlalt üle eeskätt teatri parema majandusliku ja ka kunstilise enesekorraldamise abil. Uueks kunstiliseks juhiks-näitlejaks kutsuti teatri juure lahkunud R. Opsula asemele end. Narva ja „Ugala“ teatrite näitejuht-näitleja hra Ed. Lemberg, kes omab märgitavaid kogemusi, eriti väketeatrite juhtimise alal. Teatri näiteseltskonnast lahkus „Estoniasse“ prl. S. Lott. Peale prl. R. Tederi, end. Narva teatri näitleja, juuretuleku teatri näite-trupp jäi alanud hooajaks enam-vähem endiseks. Sinna kuuluvad nüüd naisjõudude peakolmikuna prld E. Maasik, H. Sooper ja R. Teder, edasi hrad V. Laa-

son, H. Malmsten, H. Andreesen, U. Holts, R. Siig, M. Mitt, A. Radionov, pealeselle abijõud. Muusikajuhiks on ka tänavu endiselt G. David, dekoraatoriks U. Holts ja repetiitoriks B. David. Viljandi „Ugala“ liikumisjuht prl. I. Urbel käib ühtlasi seadmas tantse ka „Endla“ teatril.

Käesoleval hooajal „Endla“ on esitanud seni neli lavastust: H. Ibseni „Peer Gynt“, A. Kitzbergi „Püve talus“, M. Lenggyl'i „Antonina“ ja Imre Kálmáni „Sügismanööver“ — kõik lavastused uuel näitejuhilt.

Teatri pühapäevased hommikrahvakontserdid jätkuvad eelmiste aastate eeskujul elava osavõtu tähe all. Arvesse võttes seniseid tulemusi võib teatrilt käesoleval hooajal oodata huviga jatku senisele.

UGALA TEATER

EDUARD PUKK

Käesolev hooaeg „Ugalas“ algas teatavas ulatuses erakordsetes oludes. Olid lahkunud näitejuht Merits, näitlejad prl-id Feldman, Kroon, Lemberg ja hra Uuli ja muusikajuht. Pesa, milline lisaks veel on kõikuvail majanduslikel aluseil, oli tühi. Siis aga sai „Ugala“ endale näitejuhiks kaheaastase lepinguga Alfred Meeringi. See, tuttav kohalike oludega, kuna on töötanud „Ugalas“ kolm aastat varem, tuli ja hakkas korjama endale kaastöölisi teatrilavale. Tõi prl-id Lutsu, Tamme ja Birgi ning hra Tombergi. Ni-

metatuist on varem olnud laval ainult prl-id Tamm ja Birk.

„Ugalas“ seni lavastatud tükkidest väärrib erilist märkimist „Elava kapitali“ ettekanne. „Elav kapital“ toodi lavale abinäitleja E. d. P u k i juubelitükina juubilariga peaosas. Head arvustust ei teeninud üksi ettekanne, vaid ka uudistükk ise, milline tuli „Ugala“ kaudu üldse esmakordsena lavale, saades seega oma lavariistsed. Eriti soojasti suhtuti meeleolulisele 2. vaatusele.

Nagu tähendatud, kujundas peosalist, kapral Jaan Tõrukest, abinäitleja E. d. P u k k, pühitsedes selle tükiga oma lavategevuse 10-aastase kestuse juubelit. Lavatöö Pukile ei ole olnud kerge igapäevase leivateenistuse murede kõrval, aga mingi sisemine jõud on teda tõuganud aitama kodulinna teatri piiratud ansamblit. Kümne aasta jooksul on ta annud enam kui 30 nimelist osa, mängides pealeselle lugematuid kordi n.-ü. „täitematerjalina“ kooris, eriti enne 1928. a. Nimelistes osades Pukk on annud isegi häid karaktertüüpe. Unustamatult seisab meeles ta pagar Caramel „Kolmest musketärist“, kuid märkimist väärivad ka ta rollid „Hollandlannas“, „Ronila talus“, „Valeni pulmas“, „Süüdi’s“, „Marizas“, „Kuradiratsuris“ ja paljudes teistes. Kapral Tõrukest kujundas Pukk nauditavana, tõlgitsedes küllalt rasket osa hästi. Olgu muide märgitud, et tänu Pukile „Ugala“ sai serveerida „Elavas kapitalis“ ulatuslikus protsendis ehtsat lõõtsamuusikat.

Nimetada käesolevat hooaega „Ugala“ juubelite aastaks on täieliselt põhjendatud, sest peale Puki juubeli pühitseb juubelit ka teater ise (15 a.), elupõline „Ugala“ näitleja A. Mälton (15 a.) ja majandusjuht O. Härm (10 a.). Seega neli juubelit ühel ja samal aastal.

ÜHISUS

„VÕHMA EKSPORTTAPAMAJA“

PEAKONTOR JA TEHASED:

VÕHMAS — VILJANDIMAAL

TELEFON 42 JA 27

TALLINNA LAOD, KÜLMHOONE JA JÄÄTEHAS:

V. KARJA 1, TELEFON 441-69 JA 441-68

VILJANDI LIHAKAUPlus

POSTI TÄN. 18, TELEFON 3-15

VÕHMA EKSPORTTAPAMAJA VORSTITEHAS JA SUITSUTUS-
HOONE ON VARUSTATUD KÕIGE TÄIELIKUMA JA MOODSAMA
SISSESEADEGA, SEEPÄRAST MEIE VORSTID, SINGID JA MUUD
LIHAKAUBAD ON ALATI KÕRGES KVALITEEDIS

ÜHISUS VÕHMA EKSPORTTAPAMAJA
VÕHMAS, VILJANDIMAAL

NARVA TEATER

Direktor R. ULM

Näitejuht F. PETTAI

Narva teatrielus on tänavusel hooajal rõõmustaval viisil märgata tublit tõusu. Esimese lavastusena anti Dickens'i „Kilk koldel“, milles uus näitejuht F. Pettai tõi Narva avalikkuse ette oma kunstilise credo. See lüürilis-romantiline põhitoon ei muutunud aga repertuaaris vallutavaks, nagu mõnelt poolt kardeti, kuna järgmiseks lavastuseks anti Raudsepa „Vedelvorst“. Sellele järgnes sentimentaalne laulumäng „Saatuse tee“, mis on kujunenud nüüd puhakujuliseks rahvaetendustükiks ja sellasena töötab veel kaua püsida laval. Teatritegevuse suurhooaja avamiseks mängiti aga P. Abrahami operett „Viktooria ja ta husaar“, tükk, mis oma esimestel etendustel tõmbas kokku Narva eliidi ja sai kiitvate arvustuste osaliseks. Uue tantsujuhi, tuntud tantsupedagoogi pr. Tsõgankovi, käe all on liikumis- ja tantsurühmad edenenud silmanähtavalt ja näitejuhi hool üksikute osaliste väljalihvimisel ei jäänud samuti publikule märkamatuks. Esmajoones tuleks siin mainida koomik Kellerit ja prl. S. Veberi, kes oma esimeses suuremas osas

G. VALENTIN-GALINSKY

(O. Lia San „Viktoorias“) vallutas juba esietendusel Narva publiku oma temperamendi ja särtsukusega ja nüüd ähvardab Narvas võrsuda tõeliseks Fritzi Reinikeks. Ka teine suur osa — Janczi — oli noore lavajõu Valgesnaulovi käes, kes selle tõi välja püüdlikut ja rahuldavalt, kuigi selles osas olnuks huvitav näha vana koomikut F. Malmsteini, kes nüüd pidi leppima vähenõudliku preestri osaga. Pr. Lääne hiilgas jälle subretiosas ja hr. Lääne, kes mängis saadikut, on selles operetis muutunud Narva daamide lemmikuks. Kunstnik Peili kunstipärased ja väga leidlikud dekoratsioonid ja rikkalikud kostüümid tegid sellest operetist tõelise suurlavastuse, millist Narvas on nähtud väga harva.

Viimaseks uudistükiks on Stromi lustmäng „Tita“ (Lastetõbi), millise tükiga korraldatakse ka Paul Pinna juubelietendus Narvas. Maestro sõidab Narva novembri lõpupoolel.

FOTO-ATELJEE
PARIKAS
KUNINGA 1

AVATUD
ÄRIPÄEV. K. 9-5,
PÜHAPÄEV. K. 11-2

Meesterahva-rätsepaäri

M. Andreesen

Tallinn,
Rataskaevu 14
telefon 450-54

Suurim ehtsate
Inglise riiete ladu

MAJATARVETE

spetsiaaläri

**A
S D. Mirvitz ja Pojad**

Tallinnas, Estonia pst. 13
Tartus, Raekoja 6

Hinnad alates Kr. 110.—

TORGSIN

on suurim N. S. V. L.'is ja üks suurimaid väikemüügi kaubanduslikke ettevõtteid maailmas. **Kaupa saavad kõik eranditult välisvaluuta eest.** Väikemüügi võrk on laialdane ja varustab miljoneid tarvitajaid.

Peaasi **Torgsinis** — suur mitmekesidus kaupades ja kaupade kõrge headus. Kõige nõudlikum ostja võib leida **Torgsini** ärides kaupa: alates jalanõudest, toiduainetest, nõudest ja medikamentidest kuni õmblusmasinateni, fotoaparaatideni ja autodeni.

Erilise tähelepanu ja laialdase kuulsuse omab **Torgsin** kõigis maades Euroopas, Aasias ja Ameerikas. Ei leidu linna maailmas, kus ei oldaks teadlik **Torgsini** esmaklassilisest tööst.

Torgsini äride kaubad on N. S. V. L. parimate vabrikute eksport-saadused ja importkaubad maailmafirmadelt.

Igaüks, kes elab Eestis, võib vabalt, ühegi takistuseta, teha ülekandeid oma sugulastele ja tuttavatele N. S. V. L.'is.

Ülekandeid võtab vastu Eesti kroonides
Tallinnas:

Tallinna Juudi Ühispank,
Vene tän. 6,

ja kõik tema korrespondendid Eestis.